

А.Ю. Борзенко-Мірошніченко

**ТЕМПОРАЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ
ОЦІНКИ ПОРТФЕЛЮ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО
ОСВІТНЬОГО КЛАСТЕРУ**

Обґрунтована доцільність темпоральної оцінки зв'язку між ключовими показниками формування та оцінки портфелю проектів регіонального освітнього кластеру. Визначена еталонна динаміка ключових показників, що відображають компоненти діяльності, для оцінки портфелю проектів регіонального освітнього кластеру. Дж. 13.

Ключові слова: регіон, освітній кластер, ключові показники діяльності, портфель проектів, темпоральний зв'язок.

JEL O22

ВСТУП

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Найважливішим пріоритетом національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки визначено виховання людини інноваційного типу мислення та культури [1]. Серед ключових напрямів державної освітньої політики виділені: розвиток наукової та інноваційної діяльності, реалізацію різноманітних освітніх моделей, модернізацію структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, тощо. Так, сьогодні в складних демографічних та соціально-економічних умовах в Україні продовжується процес модернізації мережі навчальних закладів різних типів, реорганізація і кооперація їх з метою більш ефективного використання матеріально-технічних, кадрових, фінансових та управлінських ресурсів для забезпечення доступності та якості освіти. Набуває обертів процес раціоналізації системи вищої освіти з метою переходу від процесної до компетентнісної парадигми освіти із забезпеченням досягнення цілей розширення автономії вищих навчальних закладів та приведення вищої освіти у відповідність з потребами розвитку національної економіки та запитами ринку праці. Особливо гостро процеси реформування мережі вищих навчальних закладів постають на регіональному рівні, за виключенням «столичних регіонів» (наприклад, Києва, Харкова).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Насьогодні позитивну статистику мають застосовувані методи перетворень та вдосконалення мережі навчальних закладів на регіональному рівні, такі як злиття та приєднання [2]. Проте впроваджуються й кардинальні заходи. Так, наприкінці 2014 року Міністерство освіти і науки запропонувало керівникам 53 вищих навчальних закладів України визначитися щодо доцільності подальшого функціонування до завершення поточного навчального року [3]. В цілому процес реорганізації триває та регулюється положеннями прийнятої стратегії розвитку освіти [1].

Для будь-якої освітньої системи у роботі [4] виділені чотири ключові компоненти діяльності: освітня, наукова, методична та господарська. Процес вдосконалення мережі вищих закладів освіти будь-яким з перелічених шляхів потребує реалізації первинного етапу – раціоналізації означених компонент діяльності. В роботі [5] доведено, що процес кластеризації об'єктів регіонального освітнього простору, здійснений за допомогою проектно-орієнтованого управління, спроможний забезпечити виконання завдання первинної

раціоналізації ключових компонент діяльності вищих навчальних закладів регіону. За необхідністю подальших перетворень на шляху реформування системи вищої освіти регіону наступним кроком є застосування більш кардинальних заходів. Проте у такому випадку означені перетворення пройдуть з меншими втратами та опором.

Отже, продуктом первинного перетворення є регіональний освітній кластер як система, спрямована на управління зв'язками між його елементами: вищими навчальними закладами, підприємствами та ринком праці регіону у напрямку визначеному стратегічними цілями розвитку кластеру в цілому [6]. Наявність у кластерному утворенні виробничих підприємств регіону та ринку праці обумовлено пріоритетністю цілей формування науково-інноваційного підґрунтя розвитку промисловості та наповнення ринку праці компетентними кадрами у відповідності до реально існуючих потреб регіону.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. Необхідні перетворення з раціоналізації компонент діяльності здійснюються за допомогою формування та реалізації портфелю проектів регіонального освітнього кластеру. В основу ідеї формування портфелю покладено попередньо визначені цілі розвитку регіональної освіти (які можуть відрізнятися за регіонами) та доцільність управління регіональним освітнім кластером за ідентифікованими ключовими показниками діяльності, відстежуючи зміну їх значень у часі. В роботі [7] виконано спробу виділення таких показників у вигляді індексів гармонійності, стабільності, збалансованості, рівноваги, конкурентоспроможності та безпеки розвитку та встановлено зв'язок між означеними індексами у вигляді їх послідовності. Проте розрахунок перелічених індексів має єдину вхідну основу та не дає однозначної відповіді щодо вибору інтегрального критерію формування та оцінки портфелю проектів регіонального освітнього кластеру.

Метою статті є розробка темпорального критерію оцінки розвитку регіонального освітнього кластеру та визначення еталонної динаміки ключових показників.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Методи і методика дослідження. Основним методом даного дослідження є метод темпоральної та еталонної динаміки показників, які дозволяють виконувати оцінку за значеннями темпів зміни ключових показників діяльності, а приймати рішення у залежності від відхилення фактичного порядку показників від їх нормативної послідовності [8].

Виклад основного матеріалу дослідження. Обраний метод еталонної динаміки показників має ряд переваг, серед яких слід відзначити такі [9]:

1. Виразити кількісно підсумкову оцінку за сукупністю показників (завдяки розрахунку нормованої відстані між матрицями еталонного та фактичного порядку показників).

2. Істотно уточнювати результати діяльності, що, в свою чергу, сприяє більш зваженому прийняттю рішень.

3. На основі механізму корегуючої еталонної динаміки ранжувати проблеми за ступенем їх пріоритетності.

4. Формалізувати процес прийняття рішень, усуваючи вплив суб'єктивних суджень.

Формування портфелю проектів та управління розвитком регіонального освітнього кластеру виконується за виділеними (за аналогією із навчальним закладом) компонентами діяльності [10]: освітнім, науковим, методичним, господарським. Саме такі компоненти відображають цілі усіх суб'єктів кластеру. Означені компоненти дозволяють реалізувати метод управління за цілями

завдяки системі оцінки за ключовими показниками ефективності [11], тобто за системою оцінки, яка дозволяє визначити досяжність стратегічних і тактичних цілей. До формування такої системи показників висувають ряд критеріїв: конкретність, вимірюваність, досяжність, визначеність у часі.

Наступним кроком є визначення сутності ключових показників ефективності у відповідності до означених компонент діяльності, котрі реалізуються суб'єктами регіонального освітнього кластеру у відповідності до визначених цілей поєднання.

Ключовим показником, що ідентифікує освітній компонент є кількість студентів регіонального освітнього кластеру, який непрямо відображає кількість випускників, які наповнюють ринок праці регіону та забезпечують діяльність підприємств кластеру.

Науковий компонент розкривається через вартість наукових розробок, виконуваних освітніми суб'єктами кластеру для забезпечення інноваційного розвитку підприємницьких суб'єктів.

Рівень методичного забезпечення (безпосередньо навчально-методичних розробок, використовуваних навчальних методик, інструментів, засобів тощо) як ключовий показник методичного компоненту непрямо визначає якість методичного забезпечення освітнього процесу.

Господарський компонент визначається вартістю господарських складових кластеру, наприклад, основних фондів освітніх суб'єктів, а також лабораторій, устаткування, обладнання і т.ін., які розміщуються на підприємствах кластеру та використовуються при реалізації освітньої та наукової компоненту діяльності.

Вищенаведений перелік ключових показників є первинним та узагальненим. Описана сукупність може бути деталізована, а означені компоненти (освітній, науковий, методичний, господарський) розглядатися як інтегральні значення. Проте, недоцільно збільшувати кількість ключових показників через ускладнення визначення їх значень та відстежування змін. Як показано в роботі [12] визначення відхилень фактичного темпорального порядку від еталонного призводить до зниження інформаційної ємності при наявності надмірної кількості показників.

Еталонна послідовність темпів зростання ключових показників визначається пріоритетністю стратегічних цілей регіонального освітнього кластеру на момент формування та оцінки його портфелю проектів. У роботі [10] такі пріоритети визначаються групою експертів, яка складається із членів вченої ради вищого навчального закладу. В межах регіонального освітнього кластеру останнє завдання може бути виконано ініціативною групою кластеру [13].

Так, наприклад, емпіричні дані свідчать, що сьогодні стратегія розвитку більшості регіональних освітніх систем (окремих закладів, регіональних просторів в цілому) пріоритетним визначає домінування розвитку наукової компоненти як основи забезпечення фінансової незалежності. На другому місці знаходиться забезпечення якості освітніх послуг завдяки відповідному рівню методичної компоненти. Існуюча конкуренція на ринці освітніх послуг обумовлює боротьбу за абітурієнтів, тобто наступним компонентом за темпом зростання є освітній. Відповідно останнє місце займає господарський компонент діяльності регіонального освітнього кластеру. Таким чином, у відповідності до сформульованих припущень еталонна динаміка ключових показників має вигляд:

$$T_{ГК} < T_{ОК} < T_{МК} < T_{НК},$$

де $T_{ГК}$ – темп зміни господарської компоненти;

T_{OK} – темп зміни освітньої компоненти;

$T_{МК}$ – темп зміни методичної компоненти;

$T_{НК}$ – темп зміни наукової компоненти.

Під час порівняння фактичної та еталонної послідовностей темпів змін можливе виникнення трьох ситуацій [9]:

1. Виконання порядку свідчить про ефективну діяльність.
2. Порушення порядку у сусідніх показниках вказує на наявність окремих недоліків діяльності.
3. Зворотній порядок є ознакою виникнення серйозних проблем.

Означені ситуації є підґрунтям для прийняття відповідних управлінських рішень, у тому числі й щодо формування або оновлення портфелю проектів регіонального освітнього кластеру.

ОБГОВОРЕННЯ

Висновки. Отримані наступні наукові результати:

- обґрунтовано доцільність темпоральної оцінки зв'язку між ключовими показниками формування та оцінки портфелю проектів регіонального освітнього кластеру;

- розкрито сутність вибору ключових показників ефективності діяльності регіонального освітнього кластеру;

- емпірично визначено еталонну динаміку ключових показників, що відображають компоненти діяльності, для оцінки портфелю проектів регіонального освітнього кластеру.

Виконане дослідження дозволило сформувати послідовність темпоральної динаміки ключових показників діяльності регіонального освітнього кластеру як критерій формування портфелю проектів.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Подальші дослідження будуть присвячені моделюванню ситуацій відхилень фактичного темпорального порядку показників від еталонної послідовності та генеруванню відповідних управлінських рішень щодо складу портфелю проектів регіонального освітнього кластеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Презентован проект Концепции развития образования до 2025 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rus.newsru.ua/ukraine/28oct2014/osvita.html>. – Название с экрана.

2. Фиников, Т.В. Слияния и поглощения вузов Украины: метрика проектно-ориентированного реформирования [Текст] / Т.В. Фиников, О.И. Шаров // Управление проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013. – № 4(48). – С. 90-105.

3. В Україні збираються закрити 53 ВНЗ (список) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patrioty.org.ua/v-ukrayini-zbirayutsya-zakriti-53-vnz-spisok/>. – Назва з екрану.

4. Коляда, О.П. Метод портфельного планування реалізації стратегії проектно-орієнтованого вищого навчального закладу [Текст]: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.13.22 / О.П. Коляда. – К., 2011. – 20 с.

5. Борзенко-Мірошніченко, А.Ю. Проектно-кластерне управління регіональним освітнім простором як складова реформування системи вищої освіти [Текст] / А.Ю. Борзенко-Мірошніченко // Управление проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013. – № 2(46). – С. 117-124.

6. Borzenko-Miroshnichenko, A. System-holistic modeling and evaluation of project-cluster management of regional educational space [Text] / A. Borzenko-Miroshnichenko // TEKA. Commission of Motorization Power Industry in Agriculture, 2013. – Vol. 13, N. 4. – P. 40-49.

7. Борзенко-Мірошніченко, А.Ю. Обґрунтування системи критичних показників розвитку регіонального освітнього кластеру [Текст] / А.Ю. Борзенко-Мірошніченко // Тези доповідей XI міжнародної конференції «Управління проектами у розвитку суспільства». – К.: КНУБА, 2014. – С. 29-30.

8. Заславский, А. О неизбежности и тенденциях темпорального мира [Электронный ресурс] / А. Заславский. – Режим доступа: <http://zakon.znate.ru/docs/index-14216.html?page=3>.

9. Эталонная динамика показателей – «продвинутая» технология управления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://freean.ru/Menu_items/publications.php.

10. Коляда О.П. Портфельне планування у процесі реалізації стратегії розвитку вищого навчального закладу [Текст] /дис. ... канд. техн. наук: 05.13.22 / Оксана Петрівна Коляда. – Луганськ, 2011. – 222 с.

11. Колосовская, Н. Сущность ключевых показателей эффективности (КПИ) [Электронный ресурс] / Н. Колосовская // Научный журнал, 2011. – № 17(235). – Режим доступа: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=3024&level1=main&level2=articles>.

12. Масауд Султан. Критерий формирования портфеля проектов для малых предприятий непромышленной сферы Масауд Султан [Текст]// Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2014. – № 1(49). – С. 180-187. Масауд Султан // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2014. – № 1(49). – С. 180-187.

13. Борзенко-Мірошніченко, А.Ю. Офіс управління портелем проектів регіонального освітнього кластеру [Текст] / А.Ю. Борзенко-Мірошніченко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. – № 2(38). – С. 103-111.

Рецензент статті
д.т.н., д.е.н. проф.Рамазанов С.К.

Стаття надійшла до редакції
10.12.2014 р.